

No tinc cap ebenista al pis de baix

No tinc cap ebenista al pis de baix que m'hagi deixat aquest espai on provo de viure. De fet, visc amb mi, que ja és prou. Els anys són els que són i, tot i que en morir deixem un rastre de paraules que no caldria haver escrit, ens entossudim a escriure-les. Estic gairebé al llindar d'un capvespre personal en què comença a ser hora de dir adéu a aquest TOT amb què la vida m'ha anat trenant: amb vergonya i traïcions, amb amor i desencís, amb rialles i soledat, també amb perversió i ingenuïtat. És a dir: amb llum i boires.

Dic que visc amb mi i no és cert. El pis el tinc ple d'ombres antigues que em donen el bon dia i m'acotxen sovint. N'hi ha moltes. Però ara us parlo només de dues, que travessen tot aquest poemari: Friedrich Hölderlin (1770-1843) i Gustav Mahler (1860-1911). El primer, malmenat durant anys per una bogeria inacabable, va escriure part de la seva obra en la cambra que Zimmer li va oferir damunt del seu taller d'ebenisteria, a la riba del Néckar, fins que hi va morir. Ell sí que tenia un ebenista al pis de baix. Disset anys més tard, neix Gustav Mahler, el compositor que fresaria nous horitzons a la música. Quan el compositor s'encara amb la seva novena simfonia, li pesen les tres batzegades amb què el destí l'ha posat a prova: la mort d'una filla de cinc anys; més tard, ha de deixar el càrrec de director de l'Òpera de Viena; i, finalment, el metge li diagnostica una greu malaltia cardíaca que el durà a la mort.

Mahler diu adéu a la vida ("Lebe wohl!") a través de la novena simfonia (que ell mai no arribarà a escoltar, perquè quan s'estrena, l'any següent, a Viena, el músic ja fa un any que ha mort). D'aquesta simfonia he pouat perquè em sigui trama i ordit en aquest "Me'n

vaig". Mahler diu adéu a les passions, a les sotragades i a les incerteses; diu adéu al passat senzill i quotidià d'un infant de poble; diu adéu a la faramalla escandalosa i al vernís sorollós en què xipollegem; i diu adéu a la vida: sens dubte, el comiat més pur. Quan hom sent que té l'ànima escorxada ja no pot mentir més. I, vist que ens cal baixar de la creu perquè algú en necessita la fusta, hem d'anar morint com calgui, sense fer-ne, però, un gra massa.

En una de les elegies de la bogeria ("Brot und Wein"), Hölderlin es pregunta: "¿Per què hi ha d'haver poetes en temps de misèria?" ("Wozu Dichter in dürftiger Zeit?"). Però, qui sap si la indigència no ve pas d'aquest temps tan difícil, sinó del poeta mateix que ja té ganes de passar el ribot i destriar, d'entre les partitures que ha escrit, les factures que ha pagat al carnisser. I la vida, ja se sap, en té moltes de carnisseries obertes...

... continua al final ...

... ve d'abans ...

... Si altra cosa no, escolteu Goethe quan diu que ell no és res més que un viatger, en aquest món. I demana si considerem que nosaltres som alguna cosa més. Després de la lectura d'aquest poemari-riu puc entendre millor les paraules de Mahler quan deia que, si algú el buscava, el podria trobar fàcilment, i que, aquell que no el volia buscar, tampoc n'havia de fer res, de si havia existit o no. La meua vida, assegurava en el seu llit de mort —aquest camí tan breu després d'una ruta tan llarga— la meua vida, deia, no ha estat res més que una vida de paper (“Ich habe Papier gelebt”).

Des del cancell de la novena simfonia de Mahler o de l'ampit de la finestra des d'on es veu passar el Néckar de Hölderlin, es veu amb lucidesa el camí que no s'acaba. Els camins no s'acaben mai. Si un dia ho fan, deixaran de ser camí. *Per aspera ad astra*. D'un piano amb les cordes estellades en pot brollar una simfonia, de la mateixa manera que d'un vocabulari sense paraules en pot néixer el poema. Un poema final com aquest, que no trobaràs al llibre:

... la mort en té la clau, d'aquest difícil
intent de perdurar en el darrer mot.
Després de dir-lo, i enfaixat d'enigmes,
retornaré al solell on és possible
vindicar la memòria de la llum...

I no l'hi trobaràs perquè, abans d'acabar-lo, ja havia començat a fer camí i no em quedava temps per escriure gaire res més.

A partir d'aquí, potser noves veus en sabran llegir les traces, d'aquest camí que no s'acaba i on tant és que siguis al final com al començament. Tot és la mateixa realitat i la mateixa certesa i els

mateixos interrogants i els mateixos dubtes. En un punt o altre, en una banda o altra, sempre sabem que anem perduts i, després de fosques disfòries que no hauríem volgut o d'engrescaments que ens han abocat vés a saber on, portarem al sarró la nostra biografia, florida o ensangonada, que dirà el que hem estat i el que hem volgut, allò pel que tant hem plorat o allò que, com un nou aspre, ens ha volgut redreçar. Serem el que som en el record que teixim. I potser —o sense potser— noves veus hi sabran llegir fins i tot allò que no hem gosat dir. Perquè, malgrat que és cert que hi ha una magrana en el somni que hem tingut, no és feina nostra mirar quin nom li escau. Però abans de tot això, si m'ho permeteu, baixaré un moment al pis de baix per dir adéu a l'ebenista que no hi he tingut mai i del qui, malgrat tot, sempre m'he refiat. I, quan a dintre meu toquin les sis en punt, me n'aniré. I me n'aniré, com deia Bernstein en parlar de Mahler, amb la nuesa suspesa en l'aire.

Jacint SALA

SOTA ELS PÀMPOLS

(T'has escarrassat tota la vida per saber. I ara penses que potser hauries d'haver fet alguna cosa més. Potser hauries d'haver mirat. ¿I és d'això, potser, que la mort et provoca tanta nàusea? I ara t'atabala haver de desaprendre i dir adéu a tot l'esforç. Tanta matemàtica que vares aprendre i ara no saps ni les mides que fa el forat on jous, ni les taules per dividir la vida en dues xifres. Has oblidat de cop sobte el nom dels vents i quina olor arriben a fer les flors que et porten. Presumit que has estat sempre, no arribes a endevinar de quin estil és la corbata de cuir que t'han posat. No saps com se diu el capellà que et gorigorieja. I el que és més greu: no saps ni com te dius. Ni saps qui t'estima i qui et plora, de tots els noms que consten a l'esquela. Potser, fins i tot, algú ha rebentat de satisfacció. ¿Saps on desemboca el riu blau? ¿Saps quant t'han valgut les darreres ulleres? ¿Saps on aniràs de vacances l'eternitat que ve? T'has escarrassat per saber i has acabat oblidant-te.

Vaig fer cal·ligrafia amb una ploma
trempada al moll de l'os, perquè m'havien
ben convençut que és d'allà d'on prové
l'essència de la força, i és allà
on podia sucuar els folls desespers
que no tenien geografia pròpia.
I l'únic que en vaig treure va ser fer
més fondes i més amples les ferides.

Vares aconseguir una càtedra de llengua en una universitat on, a hores d'ara, encara no saps ben bé què hi feies. L'única cosa que n'has tret, galdosa a fe, és una oració fúnebre que el degà es va comprometre a escriure. "No més de cinc minuts, que després tinc un examen." I tu, mentrestant, taüt enllà, comptes amb els dits quant t'han descomptat, aquest mes, de la seguretat social. I no te'n surts, esclar. Perquè no saps comptar. Perquè no saps què és la seguretat social. I perquè no tens dits a les mans que no tens.

Morir és desaprendre. Fins al punt
que no em serà possible dir adéu
a coses que no tinc i que no sé
per què havia d'aprendre o de tenir.

Això sí: deixaràs escrita la teva tesi doctoral sobre els amors dels sacerdots de Súnion i la seva relació amb la filosofia nòrdica dels vedes.)

¿Per què he gosat saber, en lloc de viure
la fresca sota els pàmpols o flairar
l'olor de l'hort sota un ponent amable?